

BIBLIO

ΓΙΩΡΓΟΥ ΧΕΙΜΩΝΑ:

«Ο αδελφός»

«ΚΕΔΡΟΣ»

Ο Γιώργος Χειμωνάς από τη Θεσσαλονίκη, παρουσιάστηκε στα ελληνικά γράμματα το 1960 με τον «Πεισιπλάτη», βιβλίο άσυνήθιστο, όπου αραματικά βιώματα — σαν και κείνον τον άξελιστο «Τυμολιπύτη» — άσπλκρονται με τό «ύπερβολικό» διήγημα, άλοζονικό μονολόγο μίας προκλητικής «ήρωικής» φιλοσοφίας.

Ακολουθεί τό 1964 ή «Έκφραμή» ένα τριμμηναίο και εφιαλτικό οδοιπορικό του ανθρώπου άπο τον εαυτό του προς τους άλλους. Από τό βιβλίο αυτό του Χειμωνά έχει βρει τον κεντρο και τριχό χαρακτήρα της. Τό «Μυθιστόρημα» (1966), τό πιο βίωμανο ίσως βιβλίο του συγγραφέα, παίρνει άριστάσεις τριγώνου, εξιστόρησης της άώρησης του ανθρώπου στο κεντρο του ανθρώπινου οράματος. Με τον «Γιατρό Ίνεστη» (1971) και τον «Άερο» (1974) έχει άπομονωθεί σ' ένα δικό του μυθολογικό χώρο, πού, ωστόσο, οι κειμενες του άνάγονται ότι κρητιστορικές άνάπατα ζωντανές ριζες της ανθρωπίνης μοίρας. Ο «Άερο» γραμμένο κατά τη φάση της κριτικής περιόδου του έδους όπου κρητιστεί ή τριμμηναίο, περιά μέσα από έλλογία — σάωμικά οράματα για να άφραγει στο δικό του όραμα της άγωνιάς και μάλιστα επικλήσης του ανθρώπου, του σκαλωμένου. Οι τελευταίες εκφράμες του Γάμου προσάγγα τον με την ίση άμορφή ενός άπάκου φου — όχι με τη τριμμηναίο του έδους — κειμενο, τό τελευταίο του βιβλίο, τον «Άδελφός». Γιατί ο Χειμωνάς δέν διακόβεται εύκολα. Έθέλει άποκρυπτογράφηση. Μπορούμε όμως και να τό αντισημειώσουμε. Διακόβεται πάρα πολύ εύκολα όσκι να μη σάωμεί σά κάθε άία και να πρητισθείς να μανταφεις τί άκριώς θέλει να πει.

Κάνω τούτη την πρόταση στους άγνωστές του. Ν' άκρίξουν τό βιβλίο και να τό διαβάσουν με μίαν άνάσα. Τό κειμενο θα λειτουργήσει τότε άπό μονάχο του. Ο λόγος του Χ. είναι πυκνός, ύπαινω κτ κός, καθαρός:

«Η ΑΔΕΛΦΗ. Νά ο αδελφός πού καταβαινει αίνωια! Με προσοχή τον καταβάζω με σκινιά. Έστρεξε ή αδελφή του. Ταπεινά λυγισμένα σά τέσσερα με τά χέρια γυναίκα ως τριάντα χρονών. Όρροία και πανύψηλη με στρογγυλό πρόσωπο και μικρά άκρα. Τά μάτια της στρογγυλά κι είχε ένα στόμα μικρό αλλά παχύ. Όπως έκλιση ή γυναίκα του Μίχαήλ Αγάλου. Την έλεγαν Κλόρα. Έστρεξε να τον πάρει. Κλώνει τό κεφάλι και ραγίζει άπότομα. Ξαφικά κρητιστείτε άπό τον τρόπο μίας έντολής. Από κεινες τις έντολές που αναβύζουν κι όταν τις δεχόσασιν είναι σα να τις θυμάσαι ζαφνικά άνατινάζεται ή μνήμη τρομαγμένη. Ότι εϋτή θα εκφραστεί τον αδελφό της όσο είναι ο αδελφός».

Από τη θαυμάσια τούτη πρώτη σελίδα έχουμε ζωγραφικά, χρωματικά, συναισθηματικά την εικόνα της Άδελφής. Έχουμε και τον χρησμό: «Ξαφικά κρητιστηκε άπό τον τρόπο μίας έντολής» Ηδη γνωρίζουμε πως άπό δώ και περα θα ύπάρξει τό μυστήριο της τρομερης έντολης και θα πρέπει ή συμμετοχή μας να είναι τέλεια για να μπορέσουμε να διεισδύσουμε μέσα στο μυστήριο πού θα συντελείται σ' όλη τη διαδρομή. Η καταγωγή του Χειμωνά είναι ύπερρεαλιστική. Πρέπει όμως να κάνουμε έναν διαχωρισμό. Ο Χ. δέν ανήκει σ' αυτούς πού πιστεύουν στην αυτόματη γραφή —θάλεγα πως αντίθετα, κάθε του λέξη του στοιχίζει σε φάξιμο όσο και κείνη του Σολωμού σε θάρος ποιητικό— αλλά ενός σάωμμου όραματισμού πού του ύπαγορεύει και του επιβάλλει τό λόγο. Ένα είδος Πυθίας πού μεδάει άπό τά λόγια πού της έμπνέουν τά όράματά του. Δέν ενδιαφέρεται για τους ίερείς και την άποκρυπτογράφηση πού θα κάνουν. Όμως οι μετασηματισμοί γίνονται μέσα άπό τη διδυμη λειτουργία του συγγραφέα και όσο ο λόγος προσπαθεί να εκφράσει τό όραμα τόσο άφομιάνετα μαζί του. Όλο τό βιβλίο είναι μιά σειρά άπό εικόνες. Κυριαχεί τό κόκκινο της

πορφύρας —ή γέννα— τό σαπιοκόκκινο της φύρας. «Ο άνθρωπος είναι μεικτός. Ο άνθρωπος είναι εκθαμβωτικά καέσας». Και πάρα περα: «Έγεννήθηκε ο αδελφός κι ορμητικά ύπάρχει. Κάθε γεννήση γεννιέται διδυμη με τον έχόρο της».

Έδώ διαδέπεις τόους μεγάλους κύκλους του Έράκλειτου. Ένα είδος αινιότητας πού καταβροχθίζει για να τα ξανααγάει όλα άπό την άρχή. Τά δύο πρόσωπα, του αδελφού και της αδελφής είναι κάτι μοιογενές και όμοούσιο. Δανείζουμε άπό την Παλαιά Διαθήκη τό πρόσωπο του Άδάμ τη στιγμή του θανάσιμου τραυματισμού του για να ύπάρξει ο άλλος πού θα τον σώσει από τη ναξιά. Τον σώζει; Ίσως τό πρόβλημα να μην είναι έδω. Οι μοναξίες θα μείνουν παράλληλες, ή πληγή πάντα άνοιχτή στο πλευρό του Άδελφού και ή άναπηρία αίνωια. Τό πρόβλημα είναι αν αυτό πού άποχωρίστηκε —ή Άδελφή— μέσα στη δική της άνάπτυξη

της ΤΑΤΙΑΝΑΣ ΓΚΡΙΤΣΗ - ΜΙΛΛΙΞ

και διαορμή μπορεί να τον εκφράσει. Αν υποθέσουμε πως ο αδελφός είναι ή σκέψη και ή αδελφή ή ζωή, θα μπορούσε ποτέ ή δεύτερη να ταυτιστεί τόσο τέλεια με την πρώτη ώστε τό σώμα να ξαναγίνει ένα;

Ο Χειμωνάς λέει όχι. Όσο τέλεια κι αν είναι ή τέχνη πάντα προΐθει τη σκέψη, ξεπερνιέται άπό αυτή γι' αυτό και δέν άποκαλύπτεται ή μυστική ούσία της ανθρώπινης ύπαρξης. Άένα ο αδελφός θα κρύβει τό πρόσωπό του.

Με την ψυχή στο στόμα ή Άδελφή αναλαμβάνει να τον εκδηλώσει και να τον ένσαρκωθεί στους ανθρώπους.»

Αυτή ή δραματική προσπάθεια της ένσάρκωσης της σκέψης σε έργο τέχνης —της όποιας τέχνης— και ή διαρκής διάφευση του δημιουργού άπό την άτέλεια της μορφής πού έδωσε στη σκέψη του, ή αυτοπροδοσία και ή γνώση της, κάνουν τό κείμενο του Χειμωνά να φτάνει κάποιες στιγμές τά όρια τραγικού.

Στό τελευταίο κομμάτι, παρμένο άπό τον Αίσχύλο, ύπάρχει ένας χρησμός πού άντηχεί σαν ένα είδος άπειλής. Η ανθρώπινη μοίρα έπιστρέφει και τά παίρνει όλα πίσω. Μά και μέσα στην πώση της Άδελφής ύπάρχει έξω άπό την άλληγορία σκέψης - τέχνης ή ένα άλλο νόημα, πιο πραγματιστικό: ή άτομη ή ένέργεια πού ένεδρεύει για να εκφράσει τον ανεξιχνίαστο νόμο πού σταματάει κάθε τόσο την ανθρώπινη διαδρομή και κλείνει τον ένα κύκλο πίσω άπό τον άλλο.

Κι όμως ο Χειμωνάς δέν είναι μοιρολάτρης: Βέβαια ή μόνη σίγουρη γνώση πού έχει ο άνθρωπος, είναι ή γνώση του θανάτου του, άστόσο στις σελίδες 38 — 39 παραμερίζοντας τούτη τη γνώση ο συγγραφέας παρακολουθεί εκθαμβος τους ανθρώπινους άγώνες:

«Στην κορυφή στεκόταν μιά θια μορφή. Επιβλητική αλλά έπουλωμένη μετά άπό άγριο βασανισμό. Οι άνθρωποι έστρεφαν και την κοιτάζαν με μίαν έκσταση.»

Κάθε έποχή έχει τό δικό της ιδανικό και τους δικούς της άγώνες. Ο Χ. λέει:

«Η αδελφή σκοτώνει εκείνους τους ανθρώπους σα να τους τιμά.»

Δικαίωση όλων των άγώνων και όλων των καιρών.

Προσπάθησα να σηματοποιήσω τον μύθο και να όνομάσω τά πρόσωπα για να διευκολύνω τους άναγνώστες να διαδάσουν άπερίσπαστα τό θαυμάσιο αυτό κείμενο όπου οι λέξεις φορτίζονται όσο πάει τόσο πιο πολύ προσπαθώντας και γλωσσολογικά ά όμα να φτάσουν στην άποκάλυψη του όράματος.